

Извештај о раду

Завода за културу војвођанских Мађара за 2023. годину

Завод за културу војвођанских Мађара (у даљем тексту: Завод) са седиштем у Сенти, чији су оснивачи Национални савет мађарске националне мањине и Аутономна покрајина Војводина, је током 2023. године обављао своје послове континуирано, разноврсно и у складу са функцијом основне делатности Завода.

ОБОГАЋИВАЊЕ, ИЗДАВАЊЕ И ПРОМОВИСАЊЕ ЗБИРКИ КЊИГА, СЛИКА, ФИЛМСКОГ, ЗВУЧНОГ И АРХИВСКОГ МАТЕРИЈАЛА ВОЈВОЂАНСКИХ МАЂАРА	3
ПРОГРАМ ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ	4
УСЛУГЕ ДИГИТАЛНОГ САДРЖАЈА	6
ВЕЗЕ СА МАТИЦОМ, КАРПАТСКИМ БАСЕНОМ И ЕВРОПОМ, КУЛТУРА	8
ОПШТА ДОСТУПНОСТ КУЛТУРНЕ ПОНУДЕ, ДИСТРИБУЦИЈА УМЕТНИЧКИХ ДЕЛА	11
ПРОМОВИСАЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНИХ И НОВИХ ОБЛИКА УЧЕШЋА ЗАЈЕДНИЦЕ, РАЗВОЈ ЉУДСКОГ И ДРУШТВЕНОГ РЕСУРСА (КАПИТАЛА)	12
ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ	15
НАУЧНА ДЕЛАТНОСТ	16
ОБУКЕ, СЕМИНАРИ, СТРУЧНИ СКУПОВИ, ПРЕГЛЕД	17
УМРЕЖАВАЊЕ КАО СРЕДСТВО ИЗГРАДЊЕ И ОЧУВАЊА ЗАЈЕДНИЦЕ. СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ У КРУГУ ЗАЈЕДНИЦА КОЈЕ СЕ БАВЕ НАРОДНОМ ТРАДИЦИЈОМ	20

ОБОГАЋИВАЊЕ, ИЗДАВАЊЕ И ПРОМОВИСАЊЕ ЗБИРКИ КЊИГА, СЛИКА, ФИЛМСКОГ, ЗВУЧНОГ И АРХИВСКОГ МАТЕРИЈАЛА ВОЈВОЂАНСКИХ МАЂАРА

Каталогизација збирке Сабо-Гуљаш је завршена 2023. године (са изузетком мањег дела годишњака музеја), а каталогизација заоставштине Ласла Геролда почела је крајем године. Каталог наше библиотеке је у 2023. години (01.01.2023. – 18.12.2023.) увећан за 710 ставки. Број коришћених докумената: 234.

Због популарности курсева рукотворина, приметно је порасла потражња за изворним материјалима народне уметности. Имајући у виду ову потребу, Завод је организовао обуку корисника о материјалима из народне уметности који су доступни у Заводовој библиотеци, у штампаном и онлајн формату.

Израда и уређивање плана проширења залиха је у току. На овом списку књига, који је у припреми, налазе се дела која желимо набавити, публикације које су у интересној сфери Заводовог библиотечког фонда, а тренутно недостају у библиотеци.

ПРОГРАМ ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ

Један од основних задатака Завода је дигитализација и архивирање. У 2023. години настављено је са метадатирањем грађе која је већ архивирана у Заводу, као и са реорганизацијом евиденције података у архиви, развојем каталогског система у области дигиталне библиотеке, медијатеке, фото, аудио и видео архива, као и њихова интеграција у постојеће системе.

У 2023. години дигитализовано је укупно 218.108 страница докумената (текст, слике, постери).
У основи:

Jó Rajtás. 1963–2022. годишњи бројеви, у JPG и двослојном пдф формату, постављени су на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 70.595 страна).

Magyar Szó Könyvnaptaarak. 1945., 1947–49., 1954–57., 1965–67., 1972–74., 1980–85., 1991–98., 2000., 2001., 2003., 2004., 2007., 2013–23. годишњи бројеви, у JPG и двослојном пдф формату (укупно 12.299 страна),

Magyar Szó Könyvnaptaarak. 1945., 1947–49., 1953–57., 1959–60., 1963–68., 1970–2008., 2013–23. годишњи бројеви су постављени на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 19.119 страна),

Magyar Szó napilar. 2008–2009. годишњи бројеви су постављени на Вамадиа (укупно 9366 страна),

Temerini Újság. 1995–2022. годишњи бројеви, у JPG и двослојном пдф формату, као и на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 17 116 страна),

Hét Nap Vajdasági Magyar Kalendárium. 1998–2017. годишњи бројеви, у JPG и двослојном пдф формату, постављени су и на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 5 340 страна),

Agapé folyóirat. 1982–1989. годишњи бројеви, у JPG и двослојном пдф формату, постављени су и на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 2052 стране),

Vajdasági Írás. 1928–1929. годишњи бројеви, у JPG и двослојном пдф формату, постављени су и на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 1250 страна),

Buksi. 1957–1962. годишњи бројеви, у JPG и двослојном пдф формату, постављени су и на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 5081 страна),

Mézeskalács. 1977–1992., 1996–2011. годишњи бројеви, у JPG и двослојном пдф формату, постављени су и на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 11 178 страна),

Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség Évkönyve 1942–43 годишњак; Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség Évkönyve 1943–44 годишњак. У JPG и двослојном пдф формату, постављени су и на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 280 страна),

Családi Kör. 1991–2004. претходну обраду годишњих издања и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 44.865 страна),

Bácskai Hírlap. 1897–1907., 1909., 1911–1921. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 16 004 стране),

Bács–Topolyai Hírlap. 1900–1901., 1911–1912. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 306 страна),

Délvidék. 1917–1919. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 396 страна),

Bácskai Friss Újság. 1901. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 366 страна),

Bácskai Szemle. 1893. és 1918. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 222 стране),

Bačka Topola és Vidéke. 1929. és 1937. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 236 страна),

Délvidéki Magyarság. 1941. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 1624 стране),

Jugoszláv sportélet. 1922–29. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 816 страна),

Новине под називом **Közvélemény** 1886–89. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 507 страна),

Néplap. 1887–88. и 1890. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 108 страна),

Szabadka és vidéke. 1877–79. и 1893–98. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 1590 страна),

Hétfői Magyar Szó (Képes Sport Újság). 1958–59. претходну обраду годишњих издања у двослојном пдф формату и њихово постављање на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 1939 страна),

Tordai Újság. 2021–2022. годишњи бројеви, у JPG и двослојном пдф формату, постављени су и на сајту vamadia.rs - Вамадиа (укупно 309 страна).

Друге дигитализоване књиге (укупно 20.476 страна): скениране у JPG и обрађене у двослојном пдф формату.

Фото архива редакције 7Нар: дигитализована и обрађена (27.276 комада),

Дигитализација колекције негатива фотографија Ласла Дормана (7019 комада),

Збирка фотографија Војловице: дигитализована и обрађена (5664 комада),

Фотографије и дипломе из Торде Вероне Шетет (Sötét Verona) : дигитализоване и обрађене (247 ком.),

Дигитализација рукописног материјала Иштвана Преца (Precz István) (на захтев Арона Шутуша (Sutus Áron)): 62 стране,

Матичне књиге 2003-2020. Бољан гимназије за талентоване ученике (укупно 819 страна),

Аматерско позориште Мара из Бачке Тополе: скенирање фотографија и докумената (113 страна),

Документи Тибора Варација (Várady Tibor) скенирани у JPG и обрађени у двослојном пдф формату (укупно 2159 страна),

Дигитализација ВХС касета Културног друштва Еђшег (Јединство) из Кикинде. Укупно: 728 минута.

УСЛУГЕ ДИГИТАЛНОГ САДРЖАЈА

Дигитална архива (база података) војвођанских Мађара (у даљем тексту: Вамадиа) је континуирано проширена током 2023. године

Фото галерија. Изванредан резултат 2023. године је комплетна збирка података збирке Ласло Дорман која је дошла у посед нашег Завода. Део рада на обради био је одабир фотографија и брисање сувишног материјала (неуспеле фотографије или више фото негатива који приказују исту слику). Брисањем одабраних фотографија колекција је постала транспарентнија. Током рада обрађено је укупно 27.234 фотографије, од којих је 15.246 постављено са подацима, оријентацијом (локацијом) и серијализацијом, док је 11.988 фотографија трајно обрисано.

Током 2023. године у оквиру стручне праксе, три студента са одсека Мађарски језик и књижевност Универзитета у Новом Саду укључила су се у рад на постављању и ажурирању Фото галерије. Студенти су обавезну праксу провели у нашем Заводу. Они су поставили и унели податке збирке Мађаша Немета (1.485 фотографија).

Систем је примио 147 слика од добровољних екстерних отпремалаца фотографија.

Поводом постављања колекције Ендре Ковача унесене су и додате 172 фотографије овој колекцији.

Фототека је садржала укупно 40.627 јединица до 18.12.2023. (Иако је дошло до повећања у неколико колекција, због опсежног сортирања колекције Дорман, број предмета у Фото галерији је смањен у односу на прошлогодишњи укупан број предмета.)

Садржај Вамадиа је такође објављен на посебној **Facebook** (Фејсбук) страници (<https://www.facebook.com/vamadia>). Током 2023. године објавили смо укупно 87 постова, што је резултирало са укупно 31.806 погодака. Страница је достигла 459 пратилаца у 2023. години. Утицај садржаја објављеног на сајту, као и циљано дељење у различитим насељима, локалној историји и тематским групама, већ се види у подацима Google Analytics (Гогл аналитике).

Галерија портрета Делвидек. Континуирано се уносе подаци. Профили аутора и библиографске листе, посебно у случају савременика, морају се стално проверавати због стварања нових публикација и референци. Од јануара до средине децембра 2023. године 317 ауторских профила је унето/уређено педантно и детаљно.

Збирка публикација. Број књига у Збирци публикација повећан је за 15 књига. Метаподацима (нпр. библиотечки подаци, садржај) додато је још 54 публикације.

Збирка периодика. (Види: у поглављу *Програм дигитализације*).

Аудио архив. Аудио архив је проширен са 490 нових аудио материјала. У 2023. години настављено је са уносом података и постављањем етнографске грађе на платформу Дигиталног архива војвођанских Мађара. Аудио материјали из 1960-их и 1970-их долазили су углавном из бачких села дуж Доње Тисе и Дунава, као и из Дравског ћошка (Барања), многи снимци и аудио записи са такмичења народне музике под називом *Tiszából a Dunába folyik a víz* настали 1972. и 1973. године, као и материјали које је сакупио истраживач народне музике Лајош Киш са тадашњих „мађарских острва Југославије“.

ВЕЗЕ СА МАТИЦОМ, КАРПАТСКИМ БАСЕНОМ И ЕВРОПОМ, КУЛТУРА

Оругли сто за културу Карпатског басена – Јавна културна трибина (Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal - ККК). У периоду након пандемије, након двогодишње паузе, Завод је организовао ужу Јавну културну трибину Карпатског басена и конференцију поводом Дана мађарске културе у Сенти, у седишту ЗЗКВМ 28. јануара, за чланове Округлог стола за културу Карпатског басена и Мреже Дома традиције Војводине, као и за руководиоце крвних организација које делују у дијаспори. Дискусија и рад су се одвијали у две секције. Чланови Округлог стола за културу Карпатског басена разговарали су, између осталог, о задацима око организације такмичења „Преко пет граница“, о организацији Kultivál (КУЛТИВИСАНИ) 2023 и могућностима прикупљања средстава, одржавању односа ККК, обнови декларација о сарадњи, будућим програмима, заједничким тежњама и могућности обнављања стратегије, као и о резултатима у протеклих 5 година и будућим плановима Дома традиције. У другој секцији, представник Културног савеза војвођанских Мађара водио је разговор са челницима крвних организација из Босне и Херцеговине, Македоније и Словачке о годишњицама, јубилејима, задацима крвне организације у матици и расејању, о примерима добре праксе у области јавне културне делатности и о поновном покретању Програма Петефи Шандор. Поред нашег Завода, на форуму су учествовали и Чемадок (Горњи Карпати - Словачка), председник Kárpátaljai Magyar Népfőiskola (Подкарпатски народни универзитет) (Подкарпати), ХУМ мађарско удружење грађана Сарајево (Босна и Херцеговина), Завод за културу Мађара Лендава (Словенија), Културни центар војвођанских Мађара (Војводина), Мађарска организација Телехаз (Македонија), Културно удружење трансилванијских Мађара (Трансилванија-Румунија), Дом традиције (Мађарска).

Magyarság Háza (Кућа Мађара). Завод је помогао Кући Мађара са седиштем у Будимпешти да организује 4 бесплатна универзитетска предавања. Имелда Вереш је 16. марта 2023. одржала предавање о сопственом раду под насловом *Дете+боја+игра (Gyermek+szín+játás)*, а затим 13. априла 2023. године сертификовани архитекта Иштван Ватаи држао предавање о свом раду. 18. маја 2023. др Золтан Кламар је одржао бесплатно универзитетско предавање под називом *Идентитети и мултикултурализам у Војводини (Identitások és multikulturalizmus a Vajdaságban)*, а 13. септембра 2023. године у оквиру циклуса дешавања Књижевног салона Мађарске куће представљена је књига *Дечак (A fiú)* Ференца Контре.

Такмичење Преко пет граница (Öt határon át vetélkedő). Оснивачи Округлог стола за културу Карпатског басена (Завод за културу словачких Мађара, Културно удружење трансилванијских Мађара, Завод за културу војвођанских Мађара, Завод за културу мађарске националне мањине Лендава и Подкарпатски народни универзитет) заједнички су по трећи пут огласили организацију за интерактивно такмичење „Преко пет граница“ из познавања домовине које се састоји из више рунди, за јесен 2022. Циљ такмичења је увођење и очување вредности, као и проширење ризница приближавањем вредности Карпатског басена

нараштајима који живе у прекограничним крајевима и у матичној земљи. Пројекат је завршен у јуну 2023.

Циљна група такмичења су: ученици виших разреда основне школе - 6, 7. и 8. разреда - из мађарских школа у дијаспори - Словачка, Трансилванија (Румунија), област око Муре (Словенија), Војводина, Закарпатје - и у матици. На такмичење су се могле пријавити екипе у саставу 3 ученика и наставник који их припрема. За нулти круг такмичења било је довољно регистровати се и урадити задатак изненађења. Нулти круг је трајао од 3. до 20. новембра, а пријавило 85 екипа: 30 из Војводине, 19 из Трансилваније, 17 из Словачке, 12 из Закарпатја, 7 из региона Муре.

Тako се на конкурс пријавило 110 Војвођана (90 ученика и 20 наставника) из 14 насеља: Ада, Бездан, Богојево, Гунарош, Хајдуково, Руско Село, Мале Пијаце, Кула, Кикинда, Суботица, Сајан, Торњош, Сента, Тотово Село. Као и 8 професионалаца.

Регионално полуфинале Војводине одржано је 10. марта 2023. године у Сенти у згради Сентанске гимназије, а учествовало је 10 екипа са највише освојених бодова (укупно 50 људи).

Три првонаграђена тима могла су да учествују у великом финалу у Печују од 31. марта до 2. априла, где су одмерили своје знање са децом из Словачке, Трансилваније, региона Муре и Подкарпатија – по региону су право учествовања имала 3 тима и институција организатор. Награде су биле улазнице за музеј и интерактивно подучавање у музеју, у кварту Жолнаи у Печују.

Програм овог такмичења је осмислио Округли сто за културу Карпатског басена, војвођанско регионално такмичење организовао је Завод за културу војвођанских Мађара, а пројекат је подржао Мађарски комитет Министарства пољопривреде (Agrárminisztérium Hungarikum Bizottság) на основу добијеног конкурса ХУНГ-2023 (HUNG-2023).

Фестивал Заједничко небо (Közös Ég Fesztivál). У округу Веспрем, 28. и 30. августа 2023. године, организован је стручни фестивал Удружења вредности градитеља заједнице (Közösségépítők Értékszövetsége Egyesület), на коме је учествовао и представник Завода. Организовали су вежбе изградње заједнице, игре, стручне презентације из области организације догађаја и културне организације, одржали трибину и посетили културне институције у Веспрему и Балатонфиреду, упознајући се са њиховом организационом структуром и стручним радом који се тамо одвија (Шнетбергер Центар за музичке таленте (Музичка долина) (Snétberger Zenei Tehetség Központ (Zenevölgy)), Културни центар Агора Веспрем (Agóra Veszprém Kulturális Központ), Актицити Центер за плесне и покретне уметности (Acticity Tánc- és Mozgásművészeti Központ), Балатонфиред културно непрофитабилно д.о.о. (Balatonfüred Kulturális Nonprofit Kft.) (Галерија Вашари, Спомен кућа Јокаи Мор, Модерна радионица (колекција Селлеш-Нађ-Немеш), дворак Естерхази).

Дуго, врело лето у Лакошу - изложба Ласла Хермана, уметника из Прекомурја. Изложба Ласла Хермана, уметника из Прекомурја, у организацији ЗЗКВМ је отворена 5. октобра 2023. године у 18 часова у малој синагоги у Сенти. Изложбу је отворила визуелна уметница Корина Губик, учествовао је и хор Musica Tisiana из Сенте. Изложба је одржана у Сенти уз подршку Collegium Hungaricum-а из Београда и Завода за културу мађарске националне мањине

Лендава. Била је омогућена бесплатна посета изложби до 26. октобра, без претходне најаве, сваке седмице уторком, четвртком и петком од 10 до 12 часова и од 16 до 18 часова.

Овом изложбом под називом *Дуго, врело лето у Лакошу*, мађарски уметник из Словеније нам даје увид у своја сећања на родно село. Изложба је имала укупно 150 посетилаца.

др Јанош Рајзингер необичан час књижевности под називом Мајко моја, снови не лажу. Један део Петефијеве поезије заинтересованима је приближио историчар књижевности из Мађарске др Јанош Рајзингер, који је 29. новембра 2023. године одржао предавање у вези са Петефијевом спомен годином, у колоници Завода за културу војвођанских Мађара, са почетком у 18 часова. Овог пута, др Јанош Рајзингер се фокусирао на Петефијеве песме писане његовим родитељима, као и на његове радове о сновима. Завод је имао задатак да организује презентацију и одржава контакт са главним организатором, Библиотеком Јожеф Атила из Кањиже, и Јаношом Рајзингером.

Консултације и радионица о партнерству у Карпатском басену. Завод је, заједно са Културним савезом војвођанских Мађара, учествовао на Консултацијама и радионици о партнерству Карпатског басена на иницијативу Завода за националну културу Мађарске у Кањижи 24. новембра 2023. године, где је Анита Вираг Киш представила програм ментора глуме. Било је речи и о проширењу програма војвођански Видици (Látórontok) и луткарског позоришног фестивала Магичне лутке (Bűvös Bábos), о програму Плава стручна студијска путовања (Kék szakmai tanulmánykirándulások) и о покретању програма глуме ментора на нивоу Карпатског басена са особљем Завода за националну културу, Ферха, ЗЗКВМ, КСВМ, као и партнерима из Словачке, Закарпатја, Трансилваније и Секелџелда.

Економски развој заснован на култури – Јавно културно добро у сарадњи са привредом, Завод за националну културу Мађарске XVII стратешка конференција. Представници Завода су 29. марта 2023. године учествовали на XVII стратешкој конференцији коју је организовао Завод за националну културу Мађарске под називом *Економски развој заснован на култури – Јавно културно добро у сарадњи са привредом*. На конференцији су обрађивана најактуелнија питања, као што су развој туризма, маркетинг и брендирање и економски развој заснован на култури. Како се стварају материјални услови, како можемо бити вредновани и занимљиви? Говорници су покушали да одговоре на ова питања кроз примере добре праксе. Након пленарних предавања у преподневним часовима, у поподневним часовима одржане су радионице на неколико тема, као нпр. маркетинг за културу или економски развој заснован на култури.

Трајне вредности – Нове перспективе, Завод за националну културу Мађарске XVIII стратешка конференција. Завод за националну културу Мађарске (ЗЗНК) одржао је 8. новембра 2023. целодневну конференцију у Лакителку, у Карпатиа Кући догађања (Kárpátia Rendezvényházban), на коју је био позван и ЗЗКВМ. ЗЗНК је на својој XVIII стратешкој конференцији, заједно са Потпредседником Народне скупштине Мађарске Шандором Лежаком, Јаношем Сентмартонијем и извршним директором Иреном Новак, пред више од три стотине званица уручио награде за културу под називом Ђула Ијеш и Пал Беке.

ОПШТА ДОСТУПНОСТ КУЛТУРНЕ ПОНУДЕ, ДИСТРИБУЦИЈА УМЕТНИЧКИХ ДЕЛА

20. годишњица здања ЗЗКВМ. 20. децембра прославили смо 20 година нашег здања. Камен темељац Завода за културу војвођанских Мађара положен је јануара 2001. године поводом прославе мађарске културе, а завршена зграда, која је изграђена уз подршку мађарске владе, освећена је 31. маја 2003. године.

Национални савет мађарске националне мањине је 2005. године, а Влада АП Војводине 2008. године, постала оснивач регионалне институције чија делатност покрива целу Војводину. Завод за културу војвођанских Мађара, стављен у службу мађарске заједнице, функционише од 2005. године. У том смислу, наша установа је ове године пунолетна, а рачунајући предају објекта и његово освећење, можемо прославити округлу годишњицу, 20-годишњи јубилеј.

У 12 часова гости су били институције оснивачи и стручни партнери. У пригодном програму учествовао је бенд Мечсвирэг (Мечвираг – Пуцавац), приказали смо рекламано-едукативни филм о Дигиталном архиву војвођанских Мађара, говор је одржао Жолт Сакалаш, потпредседник Покрајинске владе и покрајински секретар за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице, Иштван Шаркези, председник Извршног одбора Националног савета мађарске националне мањине, а затим је директор ЗЗКВМ-а Ђенђи Кормањош Катона приказала и отворила фотодокументарну изложбу завода. Прослава је завршена пригодним наступом бенда који чине запослени ЗЗКВМ.

У 17 часова културни програм су отворили ученици Основне школе „Турзо Лајош“, затим је поново приказан кратки филм који промовише Вамадију, директорка је представила изложбу, а ЗЗКВМ бенд је затворио свечаност.

Ова изложба је стална поставка у нашој згради, може се погледати када нема привремених изложби - осим за празнике.

Развој веб странице ЗЗКВМ.

2023. године развој званичног сајта ЗЗКВМ је пренет на компанију Јусофт (Jusoft), с тим у вези смо израдили већи развојни план, који бисмо желели да реализујемо 2024. године.

Књига месеца 2023. Сврха серије Књига месеца је да промовише читање. У ту сврху, позвани аутори пишу рецензију књиге по свом избору, важно је да је књига у вези са Војводином, а праве и видео-сажетак. Рецензија књиге и видео ће бити објављени на сајту ЗЗКВМ и друштвеним мрежама (Facebook).

ПРОМОВИСАЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНИХ И НОВИХ ОБЛИКА УЧЕШЋА ЗАЈЕДНИЦЕ, РАЗВОЈ ЉУДСКОГ И ДРУШТВЕНОГ РЕСУРСА (КАПИТАЛА)

Музичке смотре 59. Gyöngyösbokréta и 46. Durindó, Нова Црња. Војвођанска народна музичка и фолклорна заједница се 3-4. јуна 2023. године преселила у Нову Црњу, село у средњем Банату. Ово је важна прослава наше заједнице, дефиле, на којем наступају и редом се показују одрасле и омладинске трупе и солисти, без обзира да ли долазе из мале средине или расејања. За ову прилику, четвороминутним наступом трупе народне музике бирају и приказују најбоље од свог умећа, а фолклорни ансамбли седмоминутним. Gyöngyösbokréta је почела 1936. године, а Durindó 1977. године. Од 1980. године, манифестација народних игара и народне музике се организује викендом, сваке године на другој локацији. Право на организацију длаја Савет Фолклорних уписа у доградњи пријопни материјал. Резултат конкурса, односно име града домаћина за наредну годину, традиционално се објављује на крају Gyöngyösbokréta и Durindó. ЗЗКВМ је једна од установа која потпомаже Gyöngyösbokréta и Durindó, заједно са КСВМ, прати организацију од почетка године, учествује у осмишљавању програма, заприма пријаве и одржава контакт са пријављенима и саставља редослед наступа извођачких група. Ове програме прати стручни жири који на лицу места бележи своја запажања, а касније, на групном оцењивању, на основу бележака, оцењују наступе усменим путем. У организацији ових групних оцењивања важну улогу има Завод.

Насеље Нова Црња и локални Мађари први пут су прихватили да буду домаћини музичких смотри Gyöngyösbokréta и Durindó. С обзиром на то, заједница је та три дана манифестације доживела као празник: 2, 3. и 4. јун, како период припреме, тако и затварања.

Низ програма уочи фестивала почео је већ у суботу, 27. маја, када је у позоришту Културно-уметничког друштва Ади Ендре одржана свечана промоција књиге Жужане Мезеи *Kistordába két úton kell bemenni – A tamburazene múltja és jelene Tordán* (У Торду се улази са две улице - Прошлост и садашњост тамбурашке музике Торде). У уторак, 30. маја, у Основној школи „Петефи Шандор“, одржане су секције и програми за децу из Нове Црње и Тобе под називом *Kör, kör, ki játszik?* (Круг, круг, ко се игра?) у организацији Мрежа Дома традиције – Војводина (Nagyományok Háza Hálózat – Vajdaság). Како је то последњих година постала пракса, серијал програма је настављен веома богатим нултим даном 2. јуна.

Првог званичног дана фестивала, 3. јуна, почела је 59. Gyöngyösbokréta, на којој је наступало 750 извођача, а избројали смо 1100 гледалаца, и коначно 4. јуна одржан је 46. Durindó, на коме је 1.000 гледалаца, који су тог дана посетили Нову Црњу, могло да види 1.300 извођача. Око 200 волонтера допринело је атмосфери, руковођењу и држању свега под контролом.

Зимски камп народне музике Дурмоло (Dúrmoló). Од 3. до 7. јануара 2023. године организован је по пети пут Зимски камп народне музике. У Тотовом Селу је за време трајања кампа током целог дана одзвањала народна музика из црквене порте и парохије, а настава се одржавала на осам локација у преподневним и поподневним сатима. Пет дана млади музичари и певачи формирали су заједницу чија је нит водиља била војвођанска народна песма. Било је шездесет и пет учесника, углавном основношколског и средњошколског узраста, узраст који је

најпријемчивији и најбоље прихвата и посвећује се нашој народној култури уз народну музику. Места порекла песама научених у кампу су села на доњем Дунаву (места око Панчева: Војловица, Иваново, Скореновац), Бајша, Михајлово, Мол и Срем у оквиру Војводине, а напредни гудачи су учили инструменталне мелодије из Бодрокеза. У тематском погледу обрађивали су љубавне, свадбене и војничке песме, које су увежбавали подељени по инструментима у групама према: свом умећу, заједничко певање и музички наступи. Важно је нагласити да се у камп из године у годину враћају многи из целе Војводине, који осим што уче да представе песме нашег краја кроз своје инструменте или певање, стварају блиска пријатељства међу собом. Камп је завршен гала програмом у Римокатоличкој цркви Светог Јосипа Радника.

Менторство и помоћ појединцима и групама у 2023. Одабрали смо оригиналне звучне материјале, нотне записе и текстове за певачке и инструменталне групе у Фекетићу, Чантавиру, Горњем Брегу, Кеву, Мољу, Орому, Трешњевцу, Суботици, Торди, Долинама и Сенти, обрађујући посебну пажњу на припаднике млађих генерација. За то је потребно имати довољно сензибилитета и помоћи им да успоставе контакте и обезбеде стручну грађу из Војводине, којом је наш архив народне музике неупоредиво богат. Ову врсту помоћи и у будуће може затражити било која група или солиста народне музике.

Организована и редовна образовна мрежа народне музике. Завод координира седмичну едукацију народне музике у седам насеља у сарадњи са неколико културних друштава. Ова професионална делатност је захваљујући конкурсима за народно музичко образовање Фонда Шандора Чорија, уз финансијску подршку смо могли да купимо музичке инструменте на којима више од стотину деце учи народну музику дуж Тисе (Ада, Чока, Кањижа, Мол, Остојићево, Торњош и Сента) уз ангажовање искусних народних музичара и инструктора. На часовима инструмената, млади и стари уче да свирају цитру, флауту, тамбуру, повремено „виолински точак“ (текеро) и жичане инструменте. У мрежи се током целе године континуирано прате потребе наставника и ученика, а пружамо и могућност придруживања групама. Свака група, у зависности од инструмента, постаје самостална за четири или пет година, када својим знањем, ентузијазмом и везама може да служи својој заједници. Циљ је повећање броја насеља повезаних у мрежу, неговање народне музике, како би и после више деценија и даље постојали самоактивни народни оркестри, а мађарске народне песме и мађарска народна музика нашле своје место у јавној свести.

XV. Манифестација Дечија позоришна радионица Фекетић. У 2023. години, Друштво драмских педагога Мађара у Војводини, Завод за културу војвођанских Мађара и Културни савез војвођанских Мађара организовали су 13. маја по петнаести пут Дечју позоришну радионицу на Фекетићу. Циљ манифестације је да се дечјим позоришним групама на мађарском језику које делују у Војводини пружи прилика да се представе, успоставе контакте и професионално развијају. Поред домаћих екипа наступила су деца из Осјека, Гунароша, Малог Иђоша, Куле, Кикинде, Бечеја, Палића, Србобрана, Бачке Тополе и Утрина. 12 приказаних представа оцењивао је трочлани стручни жири: наставник драме Кристијан Акли, глумица и редитељка Кинга Мезеи и глумица-наставница драме Анита Патонаи. Догађај је такође јужна селекција Сусрета националног дечјег позоришта Шандор Веореш у Мађарској.

Хероји наше свакодневице. У Војводини је 2023. године реализована пета рунда пројекта модела Хероји наше свакодневице, у оквиру којег су 4 тима ученика виших разреда основних и средњих школа припремила радове о узорним појединцима свог места становања и раду ових појединаца. Учесници пројекта су млади из Аде, Сајана, Торде и Сенте и њихови ментори.

Као резултат истраживања припремљене су вредне студије. Екипе су за своје свакодневне хероје углавном бирале људе који су својим вишеструким талентима допринели културном животу своје заједнице: организаторе културе, наставнике, новинаре, али је написана и теза о музичару, неговатељу језика, психологу, графичару, истраживачу народне музике, колекционару и малом привреднику.

На завршном састанку одржаном 7. новембра, тимови су једни другима представили своја истраживања о својим изабраним херојима, затим их је др Ана Секе оценила и дала смернице у вези са њиховим радовима. Ученици су добили награде (комплет књига, слушалице и ручно рађене чокопаде), а поред тога, у оквиру са циљем пројекта, учествовали су и на заједничком вредном излету, у оквиру којег су обишли знаменитости у околини (Спомен кућа браће Тан, Бечј, Спомен – видиковац Сенићанске битке, Музеј чоколаде Réel, Кућа старих заната, Сента).

Замолили смо два стручњака да оцене радове: етнографског истраживача др Ану Секе, председницу Етнографског друштва Лајош Киш и Удружења мађарских васпитача у вртићима „Брунsvик Терез“, културолошког истраживача др Клару Тот Глемба.

Радове тимова можете прочитати на сајту Ризнице војвођанских Мађара (ertektar.rs) под ставком менија „Предлози студената проценитеља“ (a diákértékörk javaslatai). Програм је реализован уз подршку Министарства за људске ресурсе.

Менторски програм глуме. Наш Завод, заједно са КСВМ, сваке године пружа помоћ аматерским глумачким трупима у постављању изабране представе као и у избору драма, затим помаже у проналажењу тражених драма, чиме им олакшава рад. Током 2023. године смо 17 пута помогли 6 глумачких трупа. Глумица Андреа Јанкович је четири пута била у гостима глумачким трупима Основне школе „Стари Ковач Ђула“ у Старој Моравици. У Тоби је глумац Ђерђ Вираг 4 пута био са глумцима Културно - уметничког друштва „Петефи Шандор“, глумац Тамаш Хајду је 3 пута био са глумцима Дома ученика средњих школа Суботица, драматуршкиња Розалија Брешћански Борош је била 2 пута у Мужљи са глумцима Hébe-hóba, а Имелда Вереш је 3 пута гостовала у групи за глуму Rontom-bontom Мађарског културног центра „Петефи Шандор“ у Телечки. Она је и колегиница, ради у Заводу.

Хонорар стручњака укључених у менторски програм је обезбедио ЗСКВМ, док је путне трошкове покrio КСВМ.

Програм Mutogató és Dobbantó (Показивач и Бубњар). У периоду од марта до маја 2023. године реализовано је осам Dobbantó програма – који се баве избором каријере и одрастањем који су веома релевантни и занимљиви ученицима осмог разреда – у одељењима осмог разреда основних школа на следећим местима: две радионице у Основној школи „Сечењи Иштван“ и једна у ОШ „10. октобар“ у Суботици, једна у ОШ „Петефи бригада“ у Кули, једна у ОШ „Јован Јовановић Змај“ у Србобрану, једна у ОШ „Др Тихомир Остојић“ у Остојићеву, једна у

ОШ „Серво Михаљ“ у Падеју и једна у Фекетићу у ОШ „Никола Ђурковић“. Програм је сваки пут водила водитељка драме Моника Мачаи.

У већини случајева, разредне старешине су такође биле активно укључене у радионице. На основу повратних информација наставника, циљеви радионице су реализовани. Највише је истицано постављање личних циљева, искреност, јачање самопоуздања.

Сусрети војвођанских мађарских глумаца аматера (СВМГА). XXVII Сусрети војвођанских мађарских глумаца аматера. Сусрете су од 13. до 21. априла 2023. организовали Удружење грађана „Мара“ (Аматерско позориште Мара) и Дом културе општине Бачка Топола у сарадњи са Културним савезом војвођанских Мађара и нашим Заводом.

О догађају:

На дан отварања отворена је пригодна изложба о последњих 21 години рада Аматерског позоришта Мара у Бачкој Тополи, на којој је говор одржала Евила Рац Ејзлер, чланица трупе.

На 27. Сусрету су учествовале следеће аматерске трупе: Удружење грађана „Мара“ (Аматерско позориште Мара), Színes Szilánkok Diákszínpad из Новог Сада, Позоришна дружина Јожеф Атила Културног друштва Јединство из Кикинде, позоришна трупа Јожеф Штурц Културног удружења Петефи Шандор из Купусине, позоришна трупа Културно уметничког друштва Петефи Шандор из Тобе, Мађарско културно-уметничко друштво Петефи Шандор из Мужље са својом позоришном трупом Hébe-hóba, Културно уметничко друштво „Петефи Шандор“ из Бездана са својом позоришном трупом, позоришна трупа Дома ученика средњих школа Суботица, Мађарско културно - уметничко друштво „Палић“ Színjátészó Grund са Палића, Бачка секција Сенћанског мађарског камерног позоришта, Удружење КЕХ из Сенте и Jácsonk Tigrpja Мађарског културно-уметничког друштва Сирмаи Карољ из Темерина.

Публика је тако могла да погледа 12 представа у извођењу 12 позоришних трупа из 11 места. Ових 12 трупа, укључујући и помоћно особље, чинило је више од 200 људи. Већину наступа дочекала је пуна сала у Бачкој Тополи.

Током фестивала, публика је могла да види изузетно вредне представе различитих стилова: документарни рад, савремена бајка, музичка фарса, комедија, алтернативна драма, мјузикл, драма, драматизована наративна песма.

На Сусрету је публика могла да погледа једну, две или три представе дневно. Након представа, свака трупа је могла да затражи стручно мишљење од чланова уметничког одбора/жирија, коју су ове године чинили глумица Габријела Црнковић, чланица Новосадског позоришта, драматург Корнелија Голи, професор на Академији уметности у Новом Саду и глумац Ервин Палфи, асистент у настави на Академији уметности у Новом Саду.

Награде су додељене у оквиру гала програма, након чега су награђени и позвани гости могли да погледају професионалну позоришну представу захваљујући подршци оријентационог програма Националног савета мађарске националне мањине. Слављеници су могли да погледају гостујућу представу под називом Уметност, у режији Кинге Мезеи, Сенћанског мађарског камерног позоришта.

На Сусретима се додељују две главне награде: награда Ласло Патаки (Патакијев прстен) за најбољу традиционалну изведбу Сусрета и награда Роберт Бамбах за најбољу представу у потрази за алтернативним /новим облицима. Наравно, подељене су и глумачке награде, награде за најлепши сценски говор, награде за активности изградње заједнице и разне специјалне награде и награде које је установио жири. Једна од њих, награда названа по Арпаду Фарагоу, у част његовог рада, биће пренета на следеће Сусрете и биће додељена као признање моћи одрживе заједнице. Званичне награде Сусрета – уметничка дела – ове године је креирала Наталија Киш, визуелна уметница из Фекетића. Уметнички одбор доделио је две главне награде трупaма из Купусине и Кикинде.

Будите уз књигу. Поводом Свечане Недеље књига, Будите уз књигу окупио је мађарске издаваче из Војводине, организације и институције које се баве и издаваштвом књига, стварајући тако прилику издавачима и ауторима да се представе. Завршна манифестација Свечане недеље књига у Војводини организована је 16. јуна 2023. године са почетком у 8 часова. Локација догађаја била је: пијаца у Сенти и башта клуба Рин-Тин-Тин на пијаци. Посетиоци недељне пијаце могли су да виде и асортиман војвођанских књига на мађарском језику, а заинтересовани су могли да учествују у дискусијама и муњевитим презентацијама књига у Клубу Рин-Тин-Тин, где су издавачи могли да причају о својој издавачкој делатности и презентују своје најновије публикације. Издавачи су могли да излажу и продају своја издања на пијаци у Сенти.

Представљени аутори, издавачи, учесници: Књиге „Életjel” , Издавачки завод Форум, Завод за културу војвођанских Мађара, TM-Internatioal Kft. и издавача „zEtna“.

Група на видику – позоришна трупа (Láthatáron Csoport) са представом Борба у кавезу (Ketrecharc). „Поука је да се о свему мора разговарати. Не треба одмах ударати, морате да се вратите на 1. ниво.“ – ово је мишљење ученика Основне школе „Шаму Михаљ“ из Бечеја о одгледаној позоришној представи „Борбе у кавезу“– сложени програм образовања кроз позориште, коју је представила Láthatáron Csoport (Група на видику) из Мађарске, 9. и 10. марта. Захваљујући доброј вољи трупе, 3 војвођанске основне школе су могле да добију програм потпуно бесплатно: два седма разреда Основне школе „Петефи Шандор“ у Сенти (са 30 ученика), Школа за основно и средње образовање „Братство“ у Бечеју (20 ученика) и два седма разреда Основне школе „Шаму Мухал“ (такође са 30 ученика). Током програма, ствараоци су посебну пажњу посветили досезању до угрожених заједница, као и пружању опипљиве помоћи у превазилажењу проблема управљања бесом тако што су ученике ставили у активну улогу. Поред позоришног искуства, ученици су могли да упознају и испробају могућности које нуди ненасилна комуникација и кризне интервенције. Програм је реализован захваљујући заједничкој сарадњи Láthatáron Csoport (Група на видику) и ЗЗКВМ.

ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ

Методика примењених игара – акредитована обука за наставнике. Завод за културу војвођанских Мађара је 2022. године у Педагошком заводу акредитовао *Методику примењених игара* за наставнике, која се састоји од 5 модула. Ову обуку држе Шандор Комароми, драмски педагог, специјалиста за ментално здравље и Тамаш Олах, театролог заједно са другим сарадницима. Изградња генерацијског моста без сукоба захтева висок степен флексибилности и промену става, без чега су они у професији наставника у опасности да рано напусте терен или прерано изгоре (синдром burn-out или сагоревања).

Обука је одржана од 27. до 29. јуна 2023. и следеће недеље, 3. и 4. јула, у Гимназији за талентоване ученике са домом ученика Костолањи Деже у Суботици са 25 ученика и 22 наставника. Акредитација програма траје до 2025. године.

Петнаести камп војвођанских мађарских глумаца аматера и студената глуме (Vajdasági Magyar Amatőr és Diákszínjátszók Tizennegyedik Tábor) – MAdT 2023.

Назив пројекта: Петнаести камп војвођанских мађарских глумаца аматера и студената глуме (Vajdasági Magyar Amatőr és Diákszínjátszók Tizennegyedik Tábor) – MAdT 2023. Пројекат је реализован у периоду од 6. до 13. јула 2023. године. Место одржавања пројекта: Седмодневни рад се одвијао на 3 локације које су за нас обезбедили Гимназији за талентоване ученике са домом ученика Бољаи, Културно-образовни центар Турзо Лајош и Сенђанско мађарско камерно позориште. Број учесника: На кампу је био 21 учесник, 6 предавача, 2 гостујућа водитеља секција и 2 координатора/организатора, укупно 31 особа.

Историјат пројекта: Културни савез војвођанских Мађара и Завод за културу војвођанских Мађара континуирано прате рад уметничких група и врше процену стања на годишњем позоришном скупу.

Сврха пројекта: Основна сврха кампа је организовање обуке која доприноси културном активирању младих и образовању наредних генерација. Лидери глумачких тупа широм региона као један од најозбиљнијих проблема истичу незаинтересованост локалног младог становништва и недостатак нових кандидата. У оним насељима у којима овај процес још није неповратан (емиграција, старење), камп је једна од станица у тренажном процесу да се побуди и одржи интересовање младих, те да се на тај начин изнова усмерава пажња дигиталне генерације на искуство заједнице.

Природа радионица: Заједнички тренинг првог дана одржала је тренер искуствене педагогије Емеше Балаша Важоњи. Учесници су такође могли да погледају пробу предстојеће представе Салашког позоришта - *Útkeresők* (Тражећи пут) у режији Ђерђа Херњака, монодраму *Nagybőgő* (Контрабас) Сенђанског мађарског камерног позоришта у извођењу Мате Нешића, као и дискусију о обради коју је водио театролог и драматург Тамаш Олах, а предавање о техници

позоришног осветљења одржао је мајстор осветљења Роберт Мајорош, професор Академије уметности Универзитета у Новом Саду. Да бисмо изградили заједницу, одржали смо и вече друштвених игара и певали. Претпоследњег дана, у оквиру отворене наставе, групе су представиле шта су радиле током кампа: приказане су кратке представе глумачких трупa, чланови редитељске групе припремили су кратке сцене, обрађујући дела различитих жанрова, док су чланови драматуршке групе укључили и остале учеснике кампа у дискусију о ономе што су видели.

НАУЧНА ДЕЛАТНОСТ

Припрема ИПА пројекта са радним насловом *Border that unites us* (Граница која нас спаја). 2020–2022 Након успешно завршеног тендерског програма *Salvage – Више од вредности – Ревалоризација културног наслеђа Бачке*, који је заједнички реализован са Музејем Тир Иштвана у Баји и Учитељским факултетом на мађарском наставном језику у Суботици, наши партнери су покренули још један заједнички тендер. Планирани програм нашег Завода обухвата проширење Фото галерије Вамадиa материјалима од етнографског и локално-историјског значаја, документовање и објављивање грађе својих збирки и завичајних кућа, као и организовање јавне културне конференције (чија је тема очување идентитета кроз завичајне куће, као и одрживост и очување духовног, популарног културног наслеђа за потомство). Музеј Тир Иштвана преузео је на себе сакупљање и уређење тендерског материјала. Пријава је поднета 2023. године и успешно је прошла формалну инспекцију.

Virágos kert a horgosi nagy templom (Велика црква у Хоргошу - цветни врт) - монографија хоргошке народне песме. Укључујући све до сада пронађене колекције. Традиција села Хоргош се истражује од краја 1800-их, захваљујући чему је прикупљена велика количина народног музичког материјала. У континуитету и на високом нивоу скоро деведесет година ради фолклорни ансамбл, а његови певачи и играчи надалеко су пронели углед села. Током 2023. године радили смо заједно са истраживачем народне музике Иштваном Неметом на веома детаљној и научној збирци народних песама. Компилација обухвата најразноврсније жанрове по мелодијским типовима, који су део песничког репертоара насеља у протеклих сто педесет година, стварајући прави цветни врт од чобанских песама до новијих лирских песама. Представља народне обичаје и свадбене свечаности, које је домаћи фолклорни ансамбл оживљавао неколико деценија. Збирка садржи више од четири стотине јединица, што по комбинованим варијантама и подацима садржи хиљаду двадесет и две јединице збирке. Стручни лектор и коректор збирке је Јанош Березки, један од најзначајнијих представника савремених студија народне музике. Аутори Иштван Немет и Ђула Јухас, уредници заоставштине Анике Бодор, заједничким су радом произвели неколико књига војвођанских народних песама. Аудио прилог се састоји од четири стотине и пет ставки. Сакупљачи народних песама били су Бела Барток, Анико Бодор, Геза Бодор, Бела Бурањи, Бенедек Чаплар, Ерно Кираљ, Лајош Киш, Имре Олшваи, Каталин Пакша, Олга Пенавин и Геза Триполски.

Промоција књига

Merítő (Мередов). Уз подршку Завод за културу војвођанских Мађара објављена је публикација под насловом *Merítő* (Мередов), коју су приредили и уређивали Роланд Решоцки и Емеке Берењи. Публикација, која говори о Чоки, представљена је у Културно - образовном центру у Чоки крајем марта 2023. године, поводом Дана мађарске књиге и читања. У збирци су знаменитости региона и њихова насеља описани на интерактиван начин и са њима нас упознају путем решавања загонетки. Књига је припремљена на иницијативу мађарског Министарства за људске ресурсе, у оквиру пилот програма под називом *Másnak térkép e táj*. (О збирци можете прочитати и у резимеу Ризнице војвођанских Мађара).

Korsós Tünde: Az Úr az én őriző pásztorom (Тинде Коршош: Господ је мој пастир чувар). Стара Моравица, март 2023. Збирка је посвећена у част и сећање на пастора и декана реформаторске цркве, Антала Киша. Богатим речником је описан његов животни пут. „То је веома важна књига Тинде Кошош, рођене Киш, прелеп текстуални процес који је оживео из сећања, презвитерских записника, сведочења њених родитеља, штампе тог времена и породичних хроника.“ (Карољ Дудаш). Издавање књиге подржали су Национални савет мађарске националне мањине, Општина Бачка Топола, Месна заједница Стара Моравица, Фонд Бетлен Габор и Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама.

Gallusz László: Elnémult méhzsongás (Ласло Галус: Утишано брујање пчела). Публикација која приказује животни пут Јожефа Тамашка, а објављена је уз помоћ Завода и уз стручну подршку Савеза аграрних удружења војвођанских Мађара, представљена је 22. новембра 2023. године у Богојеву. Књигу су подржали Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама, Кабинет премијера Државног секретаријата за националну политику, Фонд Бетлен Габор и Министарство пољопривреде. Са аутором је разговарао новинар Иштван Терновац.

ОБУКЕ, СЕМИНАРИ, СТРУЧНИ СКУПОВИ, ПРЕГЛЕД

XI Уметничка колонија за очување уметности и споменика културе. 18-28. јул 2023. године је по 11. пут одржана Уметничка колонија за очување уметности и споменика културе (Конзерваторство уметности), чији су учесници били студенти Факултета уметности Универзитета у Печују из Војводине и Мађарске. Уметнички руководилац колоније је био др Ендре Рафај, историчар уметности, а мастер професори, његови асистенти - Миклош Шолтис и мгр. Тибор Лазар сликари. У раду колоније и изради изложбе помогао је и сликар Арпад Милински.

У реализацији Уметничке колоније за очување уметности и споменика културе 2023, Завод је сарађивао са Гимназијом за талентоване ученике са домом ученика Бољаи, Општинском организацијом Народне Технике, Културно-образовним центром Турзо Лајош, Туристичком организацијом општине Сента, Градском општином Сента и Рвачким удружењем Сента. Креативни рад се одвијао у студију Гимназије Бољаи Непкерт у Народној башти, док су учесници били смештени у студентском дому у Народној башти.

Овога пута десетодневни креативни процес се није бавио само споменицима, већ се бавио и темом покретних ствари у затвореном простору, па је сто постао истакнута тема изложбе. Поред дела, настала су и два перформанса. Руководиоци уметничке колоније: Тибор Лазар, Ендре Рафај, Миклош Шолтиш и Арпад Милински.

Изложбу је отворила историчарка уметности др Олга Нинков Ковачев, која је у свом уводном говору објаснила уметничке односе Сенте и Печуја и похвалила свежину стваралаштва у уметничкој колонији и његову повезаност са уметничким наслеђем Сенте.

УМРЕЖАВАЊЕ КАО СРЕДСТВО ИЗГРАДЊЕ И ОЧУВАЊА ЗАЈЕДНИЦЕ. СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ У КРУГУ ЗАЈЕДНИЦА КОЈЕ СЕ БАВЕ НАРОДНОМ ТРАДИЦИЈОМ

1. Ризница војвођанских Мађара

Hungarikum-pályázat (Хунгарикум – конкурс / тендер). Завршни задаци конкурса Хунгарикум 2021. померени су за 2023. годину, па су радна свеска која садржи војвођанско етнографско знање (Јудит Рафаи - Чила Р. Важоњи: *Földön látszik, égen jár. A nap, a hold és a csillagok. Vajdasági magyar néprajzi ismeretek gyerekeknek.* (На земљи се види, по небу хода; Сунце, месец и звезде; Етнографско знање војвођанских Мађара за децу) Илустратор: Ервин Кањо), као и методички приручник који представља примере добре праксе (Виктор Фехер – Роланд Решоцки – Чила Р. Важоњи: *Így gondozd a kincseidet. Módszertani kézikönyv a települési értékek társadalmiasítására* (Па чувајте своје благо. Методички приручник о друштвеним вредностима насеља)) почетком 2023. изашли из штампарије.

Током године смо више пута презентовали публикације, уручили методички приручник многим одборима ризница насеља и библиотекама, а радну свеску промовисали углавном међу наставницима. Почетком 2023. године окончан је и развој сајта ertektar.rs (ертектар.рс) и израда српске и енглеске платформе сајта од стране програмске компаније Jusoft, такође започете средствима конкурса Хунгарикум 2021. У оквиру тендерског програма завршени су следећи послови развоја и одржавања на сајту:

У оквиру тендерског програма, извршено је и одржавање сајта ЗЗКВМ, јер је повезан са сајтом ertektar.rs.

На конкурс **Хунгарикум 2023.** године позитивно је оцењен и програм Завода, односно припрема следећег дела серије радних свештица у којима се представљају вредности

Војводине, организовање фото конкурса за студенте на тему наслеђа, као и послове одржавања и ажурирања садржаја сајта ertektar.rs (ертектар.рс), чија ће реализација у великој мери бити одложена за 2024. годину.

Током 2022. године, у оквиру програма „*Másnak térkép e táj*”, први пут је реализована радна свеска под називом *Merítő*, осмишљена за више разреде основних школа. Радна свеска о локалним вредностима Чоке, коју су уредили Емеке Берењи и Роланд Решоцки, објављена је почетком 2023. године, а њена свечана промоција одржана је у марту у сарадњи са Културно-образовним центром Чока и Општином Чока.

Одржавање контакта са ризницама војвођанских насеља и другим организацијама. Ризница насеља Фекетић је 2023. године затворила конкурс за Хунгарикум 2021, који је био спроведен под стручним надзором члана особља нашег Завода као стручног сарадника.

У току године обрађени су нови предлози и дистрибуција: укупно 17 нових вредности насеља (заједно са чланцима о познатим личностима насталим у оквиру пројекта Хероји наше свакодневице, који се појављују као предлози ученичких чувара вредности) постављено је на ertektar.rs (ертектар.рс).

Односи, сарадња, организација догађаја са Мађарском. Завод је 2023. године учествовао на такмичењу Карпатски басен Хунгарикум у организацији *Lakiteleki Népfőiskola* као члан жирија и као промотери манифестације.

Конференција о Ризницама, Будимпешта. Завод је 13. априла 2023. године представљао Ризницу војвођанских Мађара на Конференцији о Ризницама одржаној у Будимпешти, коју су сазвали Министарство пољопривреде и Депарتمان Хунгарикум. Најважније теме стручних консултација биле су планиране могућности пријаве на тендере, послови везани за базу података регистра вредности, коришћење жигова, коришћење амблема и нове публикације. На захтев организатора, претходно смо послали извештај о активностима Ризнице војвођанских Мађара ретроактивно од 2020. године до данас.

Националне вредности, хунгарикум без граница, Риметеа. На конференцији Националне вредности, хунгарикум без граница, коју је у *Jobb Szegedért Egyesület* (Удружење за бољи Сегедин) организовало у Румунији, у Трансилванији у Римети, представили су се и Завод за културу војвођанских Мађара и Друштво за негу традиција Традиционални „Вадвираг“ из Аде.

Програм је обухватио и квалитетне наступе и спектакуларне презентације извођача из матице, Трансилваније и јужних региона.

Конференција о Ризницама и Изложба, Њирад. Ризница војвођанских Мађара је добила прилику да се представи на VIII Фестивалу вредности округа Веспрем, који је одржан као део великог низа дешавања у Њираду од 17. до 19. новембра 2023. године: с једне стране као завршног догађаја пројекта под називом Наши кругови вредности, подржаног од стране програма Културна престоница Европе, а са друге стране као стручног програма регионалне конференције о Ризницама припремљеног у сарадњи са Депарманом Хунгарикум

Министарства пољопривреде. На манифестацији су истакнуту улогу добиле прекограничне ризнице, где је Завод за културу војвођанских Мађара представио и неке елементе Ризнице војвођанских Мађара, истичући да је посебно важно укључивање младих у очување и спасавање вредности.

Скуп Ризница, Морахалом. На позив Кароцс Népfőiskola у Морахалому, у новембру 2023. године на завршном догађају заједничког Erasmus+ пројекта Кароцс Népfőiskola и Удружења Humán Reform Egyesület Секелудвархел, Завод је представио Ризницу војвођанских Мађара у виду предавања и изложбе фотографија.

2. Библиотечка група Капоч

Библиотечка група Капоч ја настала 1998. године сарадњом десет војвођанских библиотека–библиотека I'abor Сарваш из Аде, Народна библиотека Културни центар у Чоки, Читалачки круг у Горњом Брогу, Народна библиотека у Малом Иђошу, библиотека Јожеф Атила у оквиру образовно-културне установе Снеса (Кнеша) у Кањижи, Народна библиотека у Бачкој Тополи, Народна библиотека у Србобрану, библиотека новосадске Катедре за мађарски језик, Новосадски мађарски читачки круг, Градска библиотека венђанског културног центри Туржи Лајош. Група је, како је речено на почетку, преузела задатак „да организује сарадњу мађарских библиотека које делују у нашем региону, да се стара о организацији услуга и обука које изграђују локално библиотекарство, као и других библиотечких и јавних културних служби." Група је желела да створи информационо-методолошки библиотечки центар, чији је најважнији задатак, с једне стране, подршка информисању на матерњем језику војвођанских Мађара и развој јавних библиотека, а са друге стране, подстицање и развој културе војвођанских Мађара уопште, а посебно културе читања, ефикасније набавке и дистрибуције књига на мађарском језику, неговање осећаја мађарског идентитета, органска интеграција у систем светске културе и универзалне мађарске културе, као и очување културног наслеђа наше мађарске заједнице.

Одржавање и улога мрежне комуникације. У циљу дељења стручних информација и олакшавања комуникације међу библиотекарима, формирана је група на друштвеним медијима и успостављен је систем циркуларног писма, деле се искуства добре професионалне праксе на обе платформе, пружају се информације, вести и стручни савети о библиотечким питањима. Листа сада има преко 60 чланова. Овај канал се користи за најаву обука и састанака, за дељење библиотечких догађаја, за дискусију и решавање разних проблема.

Други важан начин за неговање професионалних односа су путовања и учешће на конференцијама. Чланови Библиотечке групе Капоч су редовни учесници **Kárpát-medencei Könyvtárosok Konferenciájának** (Конференције карпатских библиотекара) у Чонграду и **Magyar Könyvtárosok Egyesületének Vándorgyűlésének** (Лутајуће скупштине Удружења мађарских библиотекара). Сврха стручних путовања је посета одабраној установи, чији рад могу узети за пример и војвођанске библиотеке. У октобру 2023. године, чланови Библиотечке групе Капоч, заједно са особљем Завода, обавили су стручну посету Националној библиотеци Сечењи (**Országos Széchényi Könyvtár**), током које су учесници могли да се упознају са благом

koje se čuva u HBC, izložbama koje predstavljaju najvažnije pisane dokumente mađarske kulture i, naravno, sa radom koji se odvijaju u biblioteci, uključujući i aktivnosti Arhiva istorijske fotografije i intervjua i centra za digitalizaciju. Dan je završen posetom Petefijevom književnom muzeju (Petőfi Irodalmi Múzeum), gde su bibliotekari pogledali stalnu postavku „*Бити песник или не бити песник*“ (*Költő lenni vagy nem lenni*) obnovljenu povodom Petefijeve годишњице и изложбу „*Светска изра*“ (*Világjáték*) на којој су представљена дела Алене Полч.

Током 2023. године, ЗЗКВМ је био домаћин неколико библиотечких семинара стручног усавршавања:

Посредовање културе у дигиталном свету (Kultúraközvetítés a digitális világban) – стручно усавршавање библиотекара, обука Библиотечког завода у Будимпешти (budapesti Könyvtári Intézet); 4. мај 2023, Сента;

Учесници обуке су могли да стекну основна теоријска и практична знања која ће им помоћи у сврсисходном и законитом коришћењу елемената дигитализованог културног наслеђа, њиховој ефективној дистрибуцији и подршци циљне групе примаоца. Говорник: Етеле Сутш, директорка Библиотечког завода; број учесника: 23 особе.

Наслеђе и наследници. Визија библиотеке 21. века – акредитовани семинар; 10. новембар 2023, Сента

Аутор и предавач програма обуке је Анита Палфи, запослена у Градској библиотеци Суботица, студент докторских студија библиотекарства на Педагошком факултету у Сомбору Универзитета у Новом Саду. Предавање је почела теоријским уводом, којим се осврнула на улогу библиотека након информационе експлозије коју је створио Интернет. Затим је уследила тема организације рада библиотеке и библиотечке примене пројектног менаџмента како са теоријске тако и са практичне тачке гледишта. Учесници су могли детаљно да се упознају са тзв. агилном методологијом, коју користи радна група која ради на пројекту дигиталне библиотеке Градске библиотеке Суботица. На крају је представљен цео ток рада и крајњи резултат дизајна дигиталне библиотеке, платформа Дигиталне библиотеке Суботице. Поред тога, ученици су могли да се упознају са другим корисним дигиталним базама података и науче опште применљиве методе за што ефикасније претраживање информација на Интернету. На обуци су учествовали запослени из 9 установа.

Qulto-találkozó (Култо скуп) - 16. новембар 2023; предавачи: Јанош Панча – генерални директор Monguz Kft.; Мелинда Мађаш – стручњак за јавно прикупљање Monguz Kft.

Главне теме овогодишње обуке су превод програма на српски језик, мобилна апликација eCard и нови статистички модул Qulto STAT. У обуци је учествовало 20 библиотекара из 9 установа: из Чоке, Кањиже, Бачке Тополе, Малог Иђоша, Аде, Горњег Брега и Сенте. Састанак је одржан у простору библиотеке Основне школе „Петофи Шандор“ у Сенти.

У периоду за пријаву, септембра 2023. године, акредитационој комисији Народне библиотеке Србије предали смо план обуке „Библиотека примена литерарне терапије“. Аутор будућег програма обуке је Емеке Берењи.

3. Мрежа Дома традиције – Војводина

Стратешки партнер Завода је Дом традиције из Будимпеште и његова војвођанска мрежа, Мрежа Дома традиције – Војводина (**Hagyományok Háza Hálózat– Vajdaság: HNHV**). Као резултат стручног партнерства у 2023. години организовани су бројни програми, у које смо могли укључити све старосне групе.

Дом традиције из Будимпеште (**Hagyományok Háza – HHI**) је основао Мрежу Дома традиције у целом Карпатоком басену, са циљем стварања једне мреже широм Карпатског басена, која ће поново ујединити струку која се бави народном уметношћу и народном традицијом. Завод, као партнерска институција МДТ– Војводина (**HHIV**), свим средствима подржава рад војвођанске мреже. Током 2023. године МДТ – Војводина и Завод реализовали су следеће пројекте:

Сакупљачки рад у Војловици (24 – 27. априла). Заједно са групом за израду ношњи МДТВ и предавачима, припремили смо документацију о близу 30 комада локалне ношње (фотографија, кројачке схеме, цртеж украсних мотива, технички лист). За потребе дигитализације, добили смо збирку више стотина фотографија Мађарског културно- уметничког друштва „Тамаш Арон Секел“, која је важан изворни материјал за локално одевање и културни живот уопште. Током године скениран је цео фотографски материјал.

Обука грнчара, отворена радионица. У периоду адвента 2022. године, грнчар Каталин Киш из Сенте почела је да ради са заинтересованима за грнчарство, тада у духу Божића, са израдом ситних украса и сувенира, а затим је посао почео у јануару 2023. године: почетници су учили да врте точак, а напреднији технике украшавања. Учесници су радили у две групе како би сви имали довољно алата, а предавач могућност да се свима адекватно посвети, пошто вртети точак није лак задатак, иза сваке готове посуде стоји много, много сати вежбања. Програм је подржао Фонд Шандор Чори. Током лета је 6 учесника успешно положило испит.

Учешће на методичком кампу Дома традиције – *Almárium tábor* (Камп Алмариум), Кишчес, 26. јуна - 1. јула 2023. године. Учесници кампа су могли да се упознају са многим dobrim методама и примерима добре праксе, које се могу користити у различитим видовима преношења знања и у различитим областима очувања традиције.

Útravaló I., II., III (Понеси на пут I, II, III) - акредитована обука за васпитаче у вртићима. Основни циљ циклуса обука, акредитованог од стране Завода за културу војвођанских Мађара, уз професионалну и финансијску подршку МДТВ, јесте да васпитачима пружи доста практичног знања и искуства како би могли лако да интегришу и користе елементе народне културе у нове, пројектне форме рада у свакодневном раду и занимањима, дечије игре, народна музика, народни плесни покрет, елементи народног ручног рада. Програмски материјал, сажет

у 18 часова, васпитачи у вртићу могу да користе за израду комплексних секција и као засебне елементе током свог рада, односно као елементе свакодневних активности. Обуку је подржао и Национални савет мађарске националне мањине, чији су запослени помогли у организацији обуке.

Útravaló I. (Понеси на пут I) – Народна музика и музички инструменти у образовању акредитована обука за васпитаче у вртићима. Организован је 27-28. јануара 2023. године у Бечеју у Мађарском културном друштву „Петефи Шандор“. Јануарска обука је била о употреби народне музике и народних инструмената, њеној настави и методици. Пријавиле су се 22 васпитачице из 14 вртића, односно из 13 насеља, из више војвођанских места. Циљ је био да се васпитачима пренесе пуно практичног знања и искуства, како би они могли да у свој свакодневни рад и активности уграде и користе елементе народне културе, дечијих игара, народне музике, народних игара и елементе народног ручног рада и примене га у новом, пројектном облику рада. Предавања на свеобухватну тему одржали су Јудит Агнеш Талаш, инструктора народних дечијих игара и народног плеса, васпитачица у вртићу из Будимпеште и Арпад Бенедек, наставник музике, народни музичар и учитељ народног плеса из Великог Варадина (Трансилванија). Практични део обуке су водили предавачи и стручњаци из Војводине. Каталин Зита Торјаи, мастер народне рукотворине, инструктор, водитељ играонице, на практичном делу рукотворина је демонстрирала израду народних играчака и музичких инструмената од усева. У петак је Иштван Фламан – народни музичар, инструктор цитре – указао на основе народне музике, односно цитру, и њену помоћну функцију. Васпитачице су се опробале, односно научиле су и неколико дечијих песама које су пратиле свирањем цитре. Инструкторка народних игара и народних песама и васпитачица у вртићу Анико Чесак Корчик одржала је у петак предавање о практичним примерима и примени народних дечијих песама, песмица и игара у круг. Такође, народни музичар Ђула Јухас је у суботу предавао војвођанске народне песме и куплете. Сваки пут акценат је био на представљању грађе војвођанске народне културе.

Útravaló II. (Понеси на пут II) – народне дечје игре и народни плесни покрет. Кањижа је била домаћин обуке 13-14. октобра 2023. Овог пута позив је углавном био упућен наставницима из околине Кањиже. Суорганизатор је био Регионални центар за професионални развој запослених у образовању у Кањижи, који је обезбедио место одржавања и позив учесницима. На обуци је било присутно 34 учесника (пријавило се 23 васпитача и 11 наставника разредне наставе, из 11 образовних установа из 8 војвођанских општина, из више места). Предавачи су обрађивали теме у вези са народним дечјим играма и народним плесним покретима. Пленарна предавања су одржали Агнеш Талаш и Жолт Киш из Будимпеште, а практични део обуке учесницима су држали предавачи и стручњаци из Војводине. Жофија Т. Бекешапати из Бачког Петровог Села је на секцији заната приказала једноставну, кроз игру осмишљену израду пустованих (филцаних) предмета од вуне. Иштван Фламан, цитар и народни музичар из Сентмихаља, указао је на основе народне музике, односно цитру, и њену помоћну функцију. Васпитачице су такође могле да се опробају и науче неке дечје песме, које су могле да прате и свирањем цитре. Анико Чесак Корчик и Балаж Чесак одржали су предавања о практичним примерима и примени народних дечијих игара, народних песама и народних плесних покрета. Практични део обуке учесницима су, и овај пут, држали предавачи и стручњаци за рукотворине из Војводине.

Útravaló III. (Понеси на пут III) – Прављење предмета и рукотворина народних заната у образовању. Од 17. до 18. марта 2023. године у Сенти је одржана мартовска секција Понеси на пут обуке о интеграцији рукотворина и народних прича у образовању, њиховој употреби и методологији. Пријавило се 30 васпитачица из 16 вртића из 15 насеља, из више војвођанских места. Предавања на ову свеобухватну тему одржале су Агнеш Јудит Талаш из Будимпеште – Предавач народне дечје игре и народних плесних покрета, васпитачица у вртићу и Ана Варгане Суч, васпитачица, менторка и занатлија из околине Будимпеште. Практични део обуке учесницима су држали предавачи и стручњаци из Војводине. Учесници су могли да чују многа корисна искуства, везана или неvezана за свакодневне активности у вртићу, а могли су да праве и предмете од усева које су, на крају дана, користили учествујући у активном причању и драматизацији једне приче *A szegény ember szölvje* (Грожђе сиромаша). У суботу је фокус био на разговору и планирању важних дана и празника у години, а презентација је завршена приказом припреме за Ускрс. У поподневним часовима, васпитачице су учествовале на 6 радионица практичних заната: радионица грнчарства – грнчар Каталин Киш; пустовање – Жофиа Т. Бекешапати водитељ народне играонице, израђивач филца; израда винтаж предмета – Каталин Зита Торјаи, водитељ народне играонице, израђивач перли; плетење кумушине (листа кукуруза) – Магда Сабо преља, ткаља, инструкторка народних заната; израда коже – Пирошка Пете инструктор народних малих заната, ткаља; рециклажа у занатству – коју води занатлија Борбала Бала.

Од 20. до 21. октобра 2023. године у Кањижи је организован семинар **Útravaló III. (Понеси на пут III)** у партнерству са Регионалним центром за професионални развој запослених у образовању. Дводневни викенд семинар похађало је 17 васпитача и 17 наставника разредне наставе који су дошли из 8 различитих места, из 7 предшколских установа и 7 школа. У петак попodne су имали прилике да виде кратку промоцију књиге/радне свеске коју је представила Чила Решоцки Важоњи, након чега је уследила презентација секције у вртићу Анико Чесак Корчик и Балажа Чесака. Овога пута дегустирали су народне песме и народне игре, које је подучавала Анико Чесак Корчик, док је Иштван Фламан, цитрар и народни музичар из Сентмихаља, показао неколико дечијих песама и упознао учеснике са основама свирања цитре, које је свако могао лично да испроба. Васпитачице су до краја дана учествовале у 5 радионица практичних заната: секција грнчарства – грнчар Каталин Киш; пустовање – Жофиа Т. Бекешапати водитељ народне играонице, израђивач филца; израда винтаж предмета – Каталин Зита Торјаи, водитељ народне играонице, израђивач перли; плетење кумушине (листа кукуруза) – Магда Сабо је преља, ткаља, инструкторка народних заната; израда коже – Пирошка Пете инструктор народних малих заната, ткаља. У суботу су предавања на обједињену тему одржали Агнеш Талаш Јудит – Предавач народне дечје игре и народних плесних покрета, васпитачица у вртићу, као и Жолт Киш и Пал Доби, васпитачи у вртићу, редовни предавачи обуке одраслих и програма за децу Дома традиције.

Gyermektáncház – Комплексна радионица народног плеса. Дана 11. фебруара 2023. године у Новом Итебеју одржана је играоница за децу вртићког узраста и плесна сала за школарце уз пратњу оркестра *Csermely zenekar* из Бечеја. Часове плеса су водиле Анико Чесак Корчик и Ана Ленђел, а Каталин Зита Торјаи је такође одржала занатску секцију. 13. фебруара 2023. одржан је покладни плес у Дрљану. Народни музичар Жомбор Чесак свирао је музику за игру и одржао презентацију инструмената, где су школарци и деца вртићког узраста могли да

упознају цимбале у играоници и сали за игру. Деца су учила покладне песме са Анико Чесак Корчик, одржан је и карневал и спаљивање лутака од сламе. Секција су трајале 90 минута.

Varázskosár (Чаробна корпа) – Представе и интерактивне секције за предшколце. Овај програм је предвиђен за децу вртићког узраста из Сенте, Темерина, Бечеја, Милешева и Новог Итебеја. Током представа и секција, војвођански учитељи фолклора, стручњаци и народни музичари посећују вртиће и држе интерактивне секције, односно предшколци посећују зграде локалних мађарских удружења, да би учествовали у активностима. Поводом ових секција, по унапред израђеном програму, радили смо на различитим темама распоређеним по месецима, које су укључивале народне игре, песмице, изворне песме, израду рукотворина, секције са музичким инструментима, представљање инструмената и покрете народних игара. Током интерактивних секција деца су учествовала у учењу мађарских народних игара, певању и изради рукотворина и тако доживела и идентификовала са сопственом културом. Поред тога, упознају се са обичајима Мађара и нашом историјом и примењују игре, песме, направљене предмете. Секције су организовали и одржали стручњаци Мађарског народно – културног образовног центра „Извор“, под руководством инструктора народних плесова и васпитачице у вртићу Анико Чесак Корчик, уз помоћ локалних плесача и народних музичара.

Секцију под називом *Játsszunk farsangost!* (*Хајде да се играмо поклада!*) смо однели у 4 предшколске групе у Темерину и Сенти, тако да је на секцијама учествовало око 80-оро деце. Деца су се играла игара везаних за покладе, изговарала стихове везане за покладе, певала и слушала песме, видела жичани инструмент (цитру) и представљање инструмената.

Секцију под називом *Játsszunk huszárosat!* (*Хајде да се играмо хусара!*) одржали смо на пролеће за 6 вртићких група, 120-оро деце је учествовало у Сенти, Бечеју и Темерину. Свирали смо и певали песме, риме и игре везане за пролећне мартовске догађаје, цвеће и животиње, дотичући се симбола револуције (кокарде) и завршавајући војничком атмосфером и игром. На секцији смо представили кларинет уз чији звук су деца учила покрете народних игара.

Секцију под називом *Játsszunk állatost!* (*Хајде да се играмо животиња!*) смо однели у 7 предшколских група, у Бечеју, односно Темерину, тако да је на секцијама учествовало око 140-оро деце. Деца су играла игрице и песмице везане за животиње, певала и слушала песме, видела жичани инструмент (тамбура) и упознала се са њим.

Секцију под називом *Játsszunk mesét!* (*Хајде да се играмо приче!*) смо припремили за крај године за 3 вртићке групе у Бечеју и Милешеву, учествовало је 60-оро деце. Родитељима је приказана представа по народној причи, у коју су глумили предшколци, а и родитељи су, такође, били активно укључени током представе. Играли смо и певали песме, риме и игре које смо научили током године, уграђујући их у народну причу. Народна прича *A szomorú királykisasszony* („Тужна принцеза“) изведена је на интерактиван начин, а на крају бајке сви су играли и забављали се. Током секције представљени су бубањ и фрула, уз чије звуке су деца плесала и приказала научене покрете народних игара.

Секцију под називом *Gyerünk a meseerdőbe!* (*Идемо у шуму прича!*) смо припремили за 15 вртићких група у: Сенти, Бечеју, Пољаницама, Милешеву и Темерину, учествовало је укупно око 300 деце. Током ове секције посвећене причама деца су играла игре за децу и песме, певала

и слушала песме и представљени су им дувачки инструменти и ударалјке (пастирска фрула, бубањ).

Приликом посета вртићу у септембру, деца вртићког узраста су могла да учествују у уређеном интерактивном програму поводом Дана мађарске народне приче. Кроз причу *A szomorú királykisasszony* („Тужна принцеза“) могли су да се упознају са ношњом, музичким инструментима, алатима, виде народне игре и учествују у једном кратком плесу, играју игре за децу и певају народне песме.

Секције је уређивала и водила Анико Чесак Корчик. Трајање секције је било 30-35 минута.

Hogy is volt?! (Како беше?!) – Представљања и фолклорне секције за школарце. *Hogy is volt?! (Како беше?!)* је тематски дан за школе којим школарцима представљамо празничне обичаје, и држимо им и секцију народне игре. Тематског дана ученицима су у виду активности представљени плесни догађај (táncház), покладна атмосфера, етнографска презентација, музика, песме и обичаји. Овај тематски дан организован је у сарадњи са војвођанским народним музичарима, плесачима и етнографима. Поводом ових активности, учили су их игру и народне песме, извели обичај везан за ту прилику (записан у Бечеју), односно, ученици су могли чути кратку презентацију о покладним обичајима и традицији.

Секцију су осмислили стручњаци из Мађарског народно-културног образовног центра „ИЗВОР“, а организовали су је заједно са музичком групом Fokos zenekar. Локација покладне активности била је зграда Културног центра Лукијан Мушицки у Темерину, публика су били ученици три разреда из локалне Основне школе „Кокаи Имре“. Секција је припремљена за ниже разреде (ученици 2-4 разреда) и учествовало је око 180 ученика.

Практичне радионице на Учитељском факултету у Суботици. У оквиру народног стваралаштва у образовању, које је покренуто 2021. године, практичне радионице за децје игре, народну музику и израду ручних радова настављене су на Учитељском факултету на мађарском наставном језику, смер Васпитач. На захтев професора, студентима су углавном представљене народне децје игре и израда рукотворина из народног уметничког материјала Војводине уз учешће Балажа Чесака и Каталин Зите Торјаи. У практичној радионици учествовало је више од 30 студената са учитељског и васпитачког смера.

На фебруарским радионицама, теме практичне презентације биле су покладне децје игре и бркови од филца (маска). На радионицама у марту, студенти су учили пролећне (о родама и војничке) игре и стихове, фарбали јаја. У априлу је одржан час народног стваралаштва, Каталин Зита Торјаи је одржала радионицу за израду рукотворина где су студенти могли да вежбају једноставно низање перлица. 9. маја је одржана последња практична радионица у семестру. Тема радионице за израду рукотворина било је месење соли од које су правили мале животиње, а током практичног извођења децјих игара учили су песме и игре на Духове. Предавачи су били Каталин Зита Торјаи и Балаж Чесак. У октобру су се израђивале жетвене лутке, у новембру воштане свеће и адвентски венци од сламе, а у децембру су студенти могли да вежбају једноставно низање перлица од којих су могли да направе божићне украсе. У практичном извођењу децјих игара у октобру су учили децје игре везане за воће, песмице и песме, у новембру фокус је био на гусци, а у децембру су представљени обичаји везани за празник адвент и подучаване су игре и песме.

Телевизијски снимци војвођанских приповедача. Сврха ТВ серије *Az úveghegyen túl* („Преко стаклене планине“) је да скрене пажњу на војвођанске приповедача, популарише народне бајке и приповедање и едукује публику. Снимке емитује Pannon RTV (Панон РТВ) у ударном термину, али све програме који су до сада емитовани можете погледати и на њиховом сајту:

<https://pannonrtv.com/tv/az-ueveghegyen-tul?page=1>

Подршка радионицама причања народних бајки, причаоницама, стручним данима приповедача и радионицама. У 2023. години радило се у осам радионица причања народних бајки широм Војводине: Иштван Толди – Купусина, Антал Лечеи – Панчево и Војловица, Отилна Коња Ковач – Мужља, Маргит Јо Ђулвоо – Скороповац, Естер Салаи – Хајдуково, Река Сабо Борбсљ – Шупљак, Мелинда Чонти – Горњи Брег и Саболч Пађ Абоњи – Сента. Ова подршка много помаже у довођењу људи на такмичења, догађаје причања прича и промоцију причања уживо. Стручни дан приповедача и водитеља приповедачких радионица одржан је у Сенти 18.03.2023. Представљање резултата телевизијског серијала *Az úveghegyen túl* („Преко стаклене планине“) и наступ приповедача и приповедачких радионица на манифестацијама били су истакнута тема округлог стола. Након представљања књиге Др Валерие Девавари Беседеш *Hol nem volt...*, присутни су учествовали у радионици причања прича.

Курс за израду (плетeње) корпи од прућа. Предавач на курсу је био Золтан Ковач, корпар и народни занатлија. Локација: Завичајна кућа Tájház и Дом стваралаштва у Темерину. Курс се састојао од 4 секције (викендима) од краја марта до средине маја. Курс је организован током четири викенда и окупљена је веома добра, ентузијастична екипа, пријемчива за ручне радове и ткање трске. Као резултат обуке, Војвођанској ризници додата је нова вредност: <http://ertektar.rs/ertektar/ertek/Cultural-heritage/308>

Стручно усавршавање кројача (за народне ношње) – менторски програм. У последње четири године у Сенти су организована два кројачка курса. Од свршених полазника формиран је стручни тим, чији чланови редовно учествују у разним етнографским теренским радовима, стручном усавршавању, а повремено се такмиче на разним конкурсима и такмичењима. Радови на прикупљању и одевној документацији организовани су по други пут уз учешће екипе.

Даља обука и први годишњи стручни скуп кројача народне ношње одржан је 24. - 25. фебруара у Дому стваралаштва у Сенти. Сврха скупа је да подстакне већ квалификоване кројаче народне ношње да се поред сталног стручног усавршавања, појављују на тендерима, такмичењима, сертификацијама и изложбама. На фебруарском скупу је осмишљен пројекат и испланирани су конкурсни радови послати на конкурс *A kékfestészet csodái* (Чуда плавог сликарства) и *Magyományból divatot* (Креирање моде по угледу на традицију). Предавачи: Ержебет Тајти и Валериа Будаи Борбашне нису мислиле само на оне који су се припремали за такмичење, већ су одржале и теоријске и практичне секције, другог дана су изнете машине за шивење и направљене су дивне кошуље. У програму је учествовало девет кројача народне ношње.

Од 26. до 29. априла 2023. група за израду ношњи Мреже Дома традиције - Војводине састала се са предавачима индустрије одеће из Јасшага (Мађарска), Ержебет Тајти и Тинде Биркаш Донконе, као и са запосленима Завода за културу војвођанских Мађара у Војловици, у Мађарској културној заједници „Арон Тамаше Секел“, где им је представљена ношња из

Подунавља (Скореновац, Иваново, Војловица). Током 3 дана проведена у селу, могли су да прегледају много лепих комада старе ношње и имали су приступ изузетно богатој фото документацији. Вредан фото материјал је дигитализован од стране запослених ЗЗКВМ и постављен је на страници vamadia.rs.

Сусрет израђивача ношњи у Хевешу на XI Међународној конференцији ткања 14–17.09.2023. Фондација за очување традиционалних вредности (Hagyományos Értékek Megőrzéséért Alapítvány) у сарадњи са Домом традиције је 15-17. септембра организовала Међународну конференцију ткања у Хевешу. У стручном програму учествовали су војвођански и подкарпатски израђивачи ношњи. Учесници су програм сматрали вредним студијским путовањем. На конференцијским предавањима у вези са XXIII Државним такмичењем у ткању стекле су доста корисних информација као кројачице, али су ткаље добиле и драгоцену упутства о томе на које аспекте треба обратити пажњу како би материјали које ткају били што прикладнији и што је више могуће инспиративнији за кројачице.

У новембру, тим се састао у Ади, у седишту Друштва за негу традиција Vadvirág (Вадвирар). Овога пута тема је била припрема за тендер Међународног текстилног фестивала 2024, ментори су већ стигли са прелиминарним плановима и репроматеријалом, а процес израде конкурсних радова је пропраћен електронским путем.

Такмичење у приповедању народних прича Лајош Калмањ. Дана 27. маја 2023. године у Сенти је по 28. пут организовано Такмичење у народном приповедању „Лајош Калмањ“ на нивоу Војводине. Овогодишњи сусрет организован је поводом 70. годишњице смрти беодранског приповедача Михаља Борбеља (приповедач - извор Лајоша Калмања). МДТВ је обезбедио хонорар и путне трошкове члановима жирија такмичења у приповедању (такмичење приповедача и цртежа), а организовано је дводневно професионално наградно путовање за веће, обећавајуће приповедаче које је предводио Саболч Нађ Абоњи у Тату (Мађарска), на дешавање Tatai Sokadalom. Мрежа је такође допринела вредним пакетом књига како би наградила приповедаче. Програм финала 27. маја обогатен је секцијама рукотворина са предавачима Рукотворилачког удружења „Розета“.

„Kör, kör ki játszik?“ (Круг, круг, ко се игра?) Gyermektáncház (Плесови за децу) – Комплексна радионица одржана у оквиру Gyöngyösbokréta у Новој Црњи, 30. маја 2023. године. Деца из вртића и ученици основних школа из Нове Црње и Тобе учествовали су на радионици народне уметности у Основној школи „Петефи Шандор“ у Новој Црњи: Деца су уз помоћ Жофије Т. Бекешапати и Каталин Зите Торјаи развијала спретност својих руку: учила су путовање и месење соли. Балаж Чесак и Анико Чесак Корчик су подучавали народне игре, игре и традиционалне Педесетнице. Ивет Кишутцаи, приповедач, причала је приче о животињама, онако како су некад стари људи причали једни другима. Учествовао је Даниел Пољак са својим оркестром, а представљени су и жичани инструменти. Трајање радионица је било 2 x 45 минута.

II Камп народних рукотворина. 30. јула - 2. августа 2023. и 3. - 6. август 2023. године, Хоргош. Мрежа Дома традиције – Војводине и Завод за културу војвођанских Мађара су по други пут организовали Камп народних рукотворина у Хоргошу, у Domus Pacis Lelkigyakorlatos és Közösségi Ház. Основна сврха манифестације, која је одржана у два термина,

била је упознавање са основама стваралаштва и народних заната и проширење постојећих знања. Пријављени заинтересовани за традицију и народну уметност могли су да се упознају са ткањем, плетењем кумушине (листа кукуруза), ткањем канапа, пустовањем, биљним сликарством, ковачким занатом, занатом коже, као и израдом ношњи и дизајном одеће.

Теоријска обука вођа гудачких ансамбала народне музике. 24. август 2023. године, Сента. Семинар за вође гудачких ансамбала народне музике са темом *пратња народним плесовима* одржали су др Петер Арендаш и Пал Иштван Салона. С обзиром да су ове врсте оркестара пратећи састави фолклорних ансамбала, било је правовремено да вође оркестра имају циљану теоријску обуку. Предавачи имају вишедеценијско искуство и увид у рад ансамбала народних игара распоређених по узрасним групама и степену припремљености. Овом приликом позване су и најзначајније војвођанске радионице народних игара.

Испит вођа народних песама у Сенти. Дана 13. и 14. септембра 2023. године одржан је завршни програм обуке вођа војвођанских народних песама у оквиру теоријског и практичног испита у колоници Завода за културу војвођанских Мађара. Током радних дана, од касних поподневних часова па до вечерњих сати, трајало је испитивање око 20 војвођанских вођа народних песама. Испитивали су их Александра Берга, предавача народне музике у *Magyarománok Háza* (Дому традиције), и Иштван Немет, истраживач народне музике у пензији на *Zenetudományi Intézet* (Музиколошком институту), врсни познавалац и помагач покрета војвођанске народне музике. Испитаници су морали да компоњују сплет народних песама, типично војвођанских, везаних за неку прилику и једну невезану за прилику, а урадили су и низ теоријских задатака који су захтевали познавање основних музичких појмова и народних музичких публикација и зборника. Испитаници су трнутно вође народних песама у: Ади, Фекетићу, Старој Моравици, Чантавиру, Чоки, Гунарошу, Хоргошу, Хајдукову, Малом Иђошу, Шупљаку, Кањижи, Новој Црњи, Мартоношу, Сремској Митровици, Мољу, Мужљи, Бечеју, Падеју, Палићу, Бачком Петровом Селу, Црвенки, Суботици, Бачкој Тополи, Торди, Торњошу, Дебелачи, Новом Саду и Сенти, то је 28 насеља у Војводини.

Курс фарбања намештаја. За курс фарбања намештаја владало је велико интересовање и на крају је 13 људи могло да започне обуку коју је водила Ева Амент, фарбар намештаја, народни занатлија, професионални инструктор и њене колеге инструктори, фарбари намештаја Каталин Хусти и Андреа Сабо. Курс је трајао 4 викенда: 23-24. септембра 2023, 7-8. октобра 2023, 14-15. октобра 2023, 21-22. октобра 2023. На првом састанку апликанти су вежбали употребу четкица и мешања боја са инструктором Евом Амент, а затим су приступили дизајнирању, дизајнирању зидних сатова и кутија за накит, који су завршени на другом састанку. На трећем и четвртном састанку, апликанти су дизајнирали и осликали сат и црквену фасету.

Ricsaj (Галама) – Сустрет са народном уметношћу. Војвођански инструктори фолклора, народни плесачи, музичари, приповедачи и занатлије одржали су презентације и радионице за децу у оквиру програма *Ricsaj* (Галама) – Сустрет са народном уметношћу. Секција је одржана за две старосне групе истовремено - за децу предшколског и школског узраста. Овај сложени програм је ове године обишао три места током новембра и децембра (11. новембра 2023, Суботица; 18. децембра 2023, Нова Црња; 25. новембра 2023, Бечеј). Секције су се одвијале на две локације истовремено. Секције рукотворина одвијале су се на једној локацији: пустовање које је водила Жофија Л. Бекешапати (из Бачког Петровог Села), моделовање глине Моника

Токаи (из Суботице), низање перлица које је водила Каталин Зита Торјаи (из Новог Бечеја), изливање свећа Кристина Ваш (из Суботице), приповедање Река Сабо (из Шупљака) и Клаудиа Салаи. На другој локацији, Анико Чесак Корчик и Ана Палоташ Ленђел (из Бечеја) предавале су народне дечје игре млађој групи, а затим су деца слушала народне приче Реке Сабо (из Шупљака) и Клаудие Салаи (из Суботице). Музичке групе Fokos zenekar (из Бечеја), Csermely zenekar (из Бечеја) и Дуђај zenekar (из Суботице) допринеле су народној музици и одржали презентацију инструмента, након чега је уследио увод у народни плес, Ана Ленђел Палоташ, Зено Фењвеши (из Бечеја), Жига Жељко Киш, Андреа Тот (из Новог Сада), коју су водили Имре Лукач и Ленке Ердељи (из Темерина), а народне песме је предавала Анико Чесак Корчик (из Бечеја).

Сертификација предмета народне уметности и стручни дан занатлија. 19. октобра, по пети пут, организована је сертификација за ствараоце народних рукотворина. Ове године, први пут, колонада Завода за културу војвођанских Мађара била је домаћин жирирања и наредног стручног дана. У име Дома традиције (Издвођански Центар) присуствовали су Золтан Члванки, Дора Чулак, Фани Молнар и Жужана Вереш. Чланови жирија: др Варга Ласло Ђерђне, Ђенђи Терењи, Ђула Јухас, Анико Јенеи, Беатрикс Гомбош Јокаине, Ђенђи Нађ и Золтан Гостоњи. Пријаве је поднео укупно 31 стваралац, Комисија је квалификовала 131 предмет, жири је одбио 13 предмета, 33 предмета постала су традиционална ремек дела (ХМР), 33 традиционална ремек дела (ХМТ hagyományos mesterremek (HMR)), 11 модерних ремек дела (ММР modern mesterremek (MMR)), 21 модерно ремек дело и 6 артикала је додато у категорију поклон предмета. После приватног оцењивања, сутрадан смо одржали отворени, стручни дан.

Обука вођа гудачког ансамбла народне музике. Гудачки ансамбли су већ неколико деценија веома популарни на манифестацијама народне уметности у Војводини: прате наступе ансамбала народних плесова и доприносе извођењу кореографске музике, свирају на плесним догађајима, приређују самосталне концерте и аудио издања. Због тога је на нашим просторима изузетно важно да оркестри на високом професионалном нивоу припреме изађу у сусрет многим захтевима. Вође оркестара се позивају на обуку, при чему се концентришу на обраду наставног плана и програма на високом нивоу. Тема обуке серијски је дизајниран и планирана према смерницама педагога народне музике и истраживача др Петера Арендаша. Више прилика је посвећено прецизном познавању народне музике за игру и стилских карактеристика дијалеката народне музике, укључујући и уочавање особености малих крајева и села.

Дана 24. августа предавачи су били др Петер Арендаш и Пал Иштван Салона. Припрема за плесну пратњу и правилно професионално извођење задатка биле су теме у Дому стваралаштва у Сенти од 10 до 18 часова. Присуствовале су вође музичких група: Verbence, Csálóka, Csermely, Csonka Ferenc és zenekara, Csörömpölő, a Дуђај, a Fokos, a Juhász és a Kamrás zenekar, поред њих и чланови народних плесних ансамбала и инструктори из Аде, Фекетића, Кањиже, Бечеја, Бачке Тополе, Суботице и Новог Сада. Стекли су одлучујуће искуство и увид у добро функционисање оркестарских задатака.

Истраживач народне музике Андраш Вавринец је 21. октобра представио плесну музику дијалеката народне музике са подручја североисточне Мађарске. Он је присутнима, који су дошли из свих активних војвођанских гудачких оркестара и предавачима народних игара, представио многа корисна позадинска знања и истраживачке могућности. Предавач, Андраш

Варвинец је кренуо од запада ка истоку и представио мала места Забораља, Чалокез (Велико житно острво), Мађушову земљу (Пожун и Комаром), област Ваг Гарам, Новоград, Палочаг (Матра – Бук), Баркошаг, Гемер, Абуј-Земплен и Бодрозуг. Место одржавања обуке било је седиште Завода за културу војвођанских Мађара.

Dúr-moll (Дур-мол) - сусрети младих народних музичара Војводине. Ове године организована су три сусрета у: Фекетићу (Средња Бачка), Новој Црњи (Средњи Банат) и Гомбошу (Западна Бачка). Током једнодневних сусрета, млади су имали прилику да науче песме из збирки насеља у којем је одржан сусрет и да се друже. На крају дана, музичари су се представили заједничким концертном, на којем су представили сплет народних песама које су научили тог дана и свака група је наступила.

Менторство грнчара. Током јесени, народни занатлија грнчар Чаба Орчик угостио је у својој радионици у Ади, грнчаре почетнике који су вежбали у радионици у Сенти. Један од циљева инструктора био је да скрене пажњу групи на лепоту и савршенство облика народне керамике. Поред окретања точка, екипа је научила технику глазирања, печења и раку технику

Узорак KINCStár (РИЗНИЦА) – матерњи језик народне уметности. Они који желе да стварају, као и породице позвани су 1. и 2. децембра на адвентску припремно-занатску активност под насловом Узорак KINCStár (РИЗНИЦА). Са заинтересованима су се бавили развојни педагог Жужана Севела, вођа игара и њена колегиница Ема Гонда. На секцији намењеној одраслима рађени су и аплели, украси за јелку, разгледнице и меморијалне картице са зимским мотивима, а у породичном програму деца су са родитељима и бакама и декама могла да испробају игрице које је креирала развојни педагог.

Годишња изложба рукотворина. Дана 20. новембра 2023. године, у 17 часова, у колоници Завода отворена је Завршна изложба рукотворина. Мрежа Дома традиције Војводине и Завод за културу војвођанских Мађара су 2023. године покренули низ курсева рукотворина, а публика је могла да погледа радове направљене овде.

Сента, 07.03.2024.

Нандор Ујхељи

Председник Управног одбора